17.1.2023

Lauri Hannikainen, kansainvälisen oikeuden emeritusprofessori

Eduskunnan työ- ja tasa-arvovaliokunnalle

LAUSUNTO SAAMELAISKÄRÄJÄLAIN MUUTOSTA KOSKEVASTA HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ, NIMENOMAAN SAAMELAISEN MÄÄRITELMÄSTÄ

Olen toiminut kansainvälisen oikeuden tutkijana lähemmäs 50 vuotta ja kirjoittanut paljon kansainvälisistä ihmisoikeuksista. Työurastani noin 10 vuotta kului Lapin yliopiston työntekijänä – suuremman osan siitä vähemmistöoikeuksien tutkijana. Lapin yliopiston johtava painopiste on arktisten alueiden tutkimus, ja niinpä minun keskeinen tutkimuskohteeni oli Suomen saamelainen vähemmistö, joka täyttää alkuperäiskansalle asetetut kansainvälisen oikeuden kriteerit. Lapin kauteni päättyi lähes 20 vuotta sitten. Sen jälkeen en ole jatkanut kirjoittelua saamelaisasioista, mutta olen seurannut tapahtumia. Sitä on edesauttanut jatkuva toimintani Minority Rights Group Internationalin Suomen jaostossa. Käsiteltävänä olevassa asiassa olen ulkopuolinen. Lisäksi en ole minkään puolueen jäsen.

Meitä on kuusi tutkijaa – kolme saamelaista ja kolme suomalaista - jotka olemme käyneet viime kuukausina kriittistä keskustelua saamelaiskäräjälain muutosta valmistelleen toimikunnan lausunnosta. Kaikki olemme sitä mieltä, ettei ainakaan 3 §:n saamelaisen määritelmää tule hyväksyä sellaisenaan.

Tässä lausunnossa tarkastelen saamelaisen määritelmää kansainvälisten ihmisoikeuksien näkökulmasta.

Erilaisia alkuperäiskansoja

Maailmassa on monia ihmisryhmiä, jotka täyttävät alkuperäiskansan kriteerit. Osa näistä on saanut asuinvaltionsa tunnustuksen alkueräiskansastatukselleen, osa ei. Yleinen näyttää olevan käsitys siitä, että alkuperäiskansa asuu määrätyllä alueella urbaanin yhteiskunnan ulkopuolella – oloissa, joissa sen on mahdollista elää perinteistä elämää luonnon keskellä. Ja että se muodostaa perinteisen alueensa asujaimiston valtaosan eikä ole suuremmin sekoittunut maan valtaväestöön. Suomen saamelaiset poikkeavat tästä ihannekuvasta, sillä he ovat eläneet sekoittuneena maan valtaväestön kanssa.

Suomen saamelaiset

Maamme saamelaiset joutuivat 1800-luvulla ja 1900-luvun alkupuoliskolla suomalaistamispyrkimysten kohteeksi. Heidät haluttiin nostaa ’sivistyksen’ piiriin ja siinä tärkeäksi tekijäksi katsottiin saamen kielestä luopuminen suomen kielen hyväksi. Lapin eri alueilla saamelaisiin kohdistettu painostus oli eriasteista – joillain alueilla suomalaisviranomaiset onnistuivat paremmin kuin toisilla. Osa saamelaisista säilytti saamen kielen mutta osalla se alkoi heiketä ja katosikin. Saamelainen elämäntapa säilyi paremmin.

Suomessa on nykyään reilut 10.000 saamelaista, joista saamelaiskäräjien vaalirekisterissä on noin 5.900 henkeä. Saamelaisia ajatellen Suomen pohjoisimmat alueet on nimetty saamelaisten kotiseutualueeksi – kolme pohjoisinta kuntaa plus rajoitettu osa neljännestä kunnasta. Kotiseutualueella asuu vain noin 32 % Suomen saamelaisista - he muodostavat sielläkin vain lukumääräisen vähemmistön.

Suurin osa saamelaisista asuu kotiseutualueen ulkopuolella. Varmaankin puolet maamme suomalaisista elää oloissa, joissa heidän on vaikea toteuttaa saamelaista elämäntapaa. Tämä heikentää alkuperäiskansan elinvoimaa. Samoin se, että poismuutto kotiseutualueelta on ollut jatkuva trendi.

Voimassa oleva saamelaiskäräjälaki säätää: jotta henkilö hyväksyttäisiin käräjien vaaliluetteloon, hänen täytyy täyttää joko kielikriteeri tai ns. rekisterikriteeri eli että hän on sellaisen henkilön jälkeläinen, joka on merkitty tunturi-, metsä- tai kalastajalappalaiseksi maa-, veronkanto- tai henkikirjassa. Jommankumman kriteerin täyttäminen riittää. Näin on ollut 26 vuoden ajan.

Kun voimassa oleva saamelaiskäräjälaki astui voimaan vuonna 1996, saamelaisen määritelmään tyytymättömiä oli vajaa tuhat, jotka valittivat korkeimpaan hallinto-oikeuteen (KHO) , mutta se hylkäsi lähes kaikki valitukset. Olin samaa mieltä tuomioistuimen kanssa, sillä nähtävästi näillä tyytymättömillä oli mielessä mahdolliset taloudelliset edut, joita saamelaiset saisivat maankäytössä.

Myöhemmässä vaiheessa ilmaantui kuitenkin henkilöitä, jotka tuntuivat kärsivän siitä, ettei saamelaiskäräjät kunnioittanut heidän identiteettiään saamelaisina vaan hylkäsi heidän hakemuksensa käräjien vaaliluetteloon. Osa heistä pääsi sinne KHO:n päätöksellä. Sittemmin kävi yhä selvemmin ilmi, että niiltä alueilta, jotka olivat joutuneet kovimman suomalaistamispainostuksen kohteeksi, tuli hakemuksia vaaliluetteloon pääsemiseksi. Niiden alueiden ’saamelaiset’ organisoituivat aiempaa paremmin.

Nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä saamelaiskäräjälain muuttamisesta saameiskäräjien vaaliluetteloa halutaan supistaa. Pois halutaan ne henkilöt, jotka eivät täytä lakiuudistuksen kielikriteeriä: henkilö itse tai vähintään yksi hänen vanhemmistaan, isovanhemmistaan tai isoisovanhemmistaan on oppinut saamen kielen ensimmäisenä kielenään. Arvioiden mukaan vähennys olisi muutamia satoja tai korkeintaan tuhat. Arvelen että vähennys jää selvästi alle 500:n. Ymmärtääkseni huomattava osa poistettavista asuu saamelaisten kotiseutualueella. Kaikkien nyt vaalirekisterissä olevien asema joutuisi uudelleen arviointiin. Ehkä yksi sukupolvi lisää – isoisovanhemmat – lisäisi jonkin verran hyväksyttyjen määrää, mutta ei niin kaukana historiassa olevin ihmisten kielikriteeriä ole helppo luotettavasti todentaa.

Kahdeksan saamelaiskäräjien jäsentä 21:stä vastustaa nykyistä lakiesitystä. Kaikkiaan löytyy perusteita ihmettelylle: miksi tällainen ehdotus, sillä se luultavasti vähentää saamelaisten melko pientä lukumäärää? Ehdotuksen kannattajat vastaavat: kansainvälisen oikeuden mukaan alkuperäiskansoilla on itsemääräämisoikeus, jota valtiot eivät saa ryhtyä

rajoittamaan asettamalla ehtoja tämän oikeuden toteutumiselle. Niinpä se, mitä saamelaiskäräjien enemmistö päättää, ilmaisee alkuperäiskansan tahdon.

Tämä on aihepiiri, jota uskon olevani pätevä kommentoimaan – siis kansainvälisten ihmisoikeussopimusten säännöksiä ja ihmisoikeuselinten tulkintoja.

Kansainvälisten sopimusten säännöksiä ja ihmisoikeuselinten tulkintoja

YK-tasolla keskeisimmät ihmisoikeussopimukset ovat vuoden 1966 kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus (KP-sopimus) ja taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus, joiden 1 artiklan mukaan kaikilla kansoilla on itsemääräämisoikeus. Sen nojalla ne määräävät vapaasti poliittisen asennoitumisensa ja kehityksensä suunnan. Mitä kansalla tarkoitetaan, sitä eivät sopimukset tarkenna. Tämä säännös otettiin sopimuksiin korostamaan, että koko kansalle kuuluva oikeus on ensisijaisen tärkeä kollektiivinen oikeus. Sopimuksia laadittaessa monet valtiot olivat sitä mieltä, että artikla 1 julisti periaatteen, jonka valvonta ei kuulunut sopimusten valvontaelimille. Tässä käsitellään tarkemmin KP-sopimuksen valvontaelintä, ihmisoikeuskomiteaa. Niinpä vain harvat valtiot ovat omaehtoisesti raportoineet sille siitä, miten ne toteuttivat artiklaa 1. Sittemmin ihmisoikeuskomitea on onnistunut saamaan vahvemman otteen ko. artiklasta etenkin alkuperäiskansojen osalta. Tulokset ovat kaikkiaan olleet myönteisiä ihmisoikeuksien näkökulmasta – mutta ei joka suhteessa.

Saamelaiskäräjien enemmistö vetoaa ihmisoikeuskomitean ja sen lisäksi rotusyrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen (1965) valvontaa harjoittavan rotusyrjinnän vastaisen komitean näkemyksiin. Ne molemmat ovat asiantuntijoista koostuvia komiteoita, joiden esittämät näkemykset ovat luonteeltaan suosituksia. Näillä komiteoilla on paljon asiantuntemusta, mutta niillä on liian vähäiset resurssit paneutua syvällisesti yksittäisten maiden erityisongelmiin.

Ihmisoikeuskomitea silmälläpidon alla on yli 170 ratifioijavaltiota, jotka tekevät komitealle maaraportteja määräajoin, ja se esittää kommenttinsa maaraporteista. Lisäksi se käsittelee yksilövalituksia niistä noin 50 valtiosta, jotka ovat suostuneet yksilövalitusten käsittelyyn.

Komitean jäsenyys ei ole täysipäiväinen toimi, vaan komitea kokoontuu vuosittain vähintään kolmeen kokoukseen, joista jokainen kestää kolme viikkoa.

Ihmisoikeuskomitea valvoo sellaisen sopimuksen noudattamista, joka sääntelee yli 20 erilaista ihmisoikeutta. Sen työtehtävä vaikuttaa erittäin laajalta. Se ei tapaa tehdä maavierailuja, sillä siihen sen resurssit ovat aivan liian suppeat. Se pyrkii hankkimaan monenlaista aineistoa kohdevaltion ihmisoikeuksista. Nykyisen työtaakkansa kanssa se on pärjännyt kohtalaisesti, mutta vaikeahan sen on ottaa luotettavasti kantaan monimutkaisiin valtionsisäisiin kiistatilanteisiin, kun ei ole havainnoinut tilannetta paikan päällä.

Suomen saamelaistilanne on oiva esimerkki edellisestä. Ihmisoikeuskomitea on saanut runsaasti informaatiota saamelaiskäräjiä hallitsevalta enemmistöryhmältä. Käräjillä on käytössään sen vuosittain valtiolta saamat määrärahat, joiden käytöstä käräjät itse pitkälle päättää. Enemmistöryhmän kansainvälisoikeudellisena edustajana toimiva prof. Martin Scheinin on ihmisoikeuskomitean entinen jäsen ja siten hänellä on jo luodut kanavat komiteaan päin. Sen sijaan käräjien vähemmistöllä ei ole käytössä muita varoja kuin mahdollisesti jonkin järjestön varoja sekä omia henkilökohtaisia varoja. Ihmisoikeuskomiteaan päin se on selvästi alakynnessä.

Samoin vähemmistö oli alakynnessä saamelaiskäräjien muutosta valmistelevan toimikunnan edessä, sillä nähtävästi jo etukäteen oli päätetty, mihin lopputulokseen päädytään. Ongelmia toimikunnassa aiheutti se jäsen, joka oli kaikista syvällisimmin tutkinut saamelaisasioita oikeudellisesta näkökulmasta – OTT Juha Joona, joka laatikin painavan eriävän mielipiteen toimikunnan mietintöön.

Osapuilleen samanlaisessa asemassa ihmisoikeuskomitean kanssa on rotusyrjinnän vastainen komitea. Sekin saa maaraportteja yli 170 valtiolta ja yksilövalituksia. Sen ihmisoikeuskokoelma on kuitenkin suppeampi kuin ihmisoikeuskomitean.

Nämä kaksi komiteaa ovat arvostelleet korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) ratkaisuja ja vaatineet Suomen valtiota toimenpiteisiin tilanteen korjaamiseksi. Ymmärrän tilanteen näin: saamelaiskäräjät haluaa pitää tiukasti kiinni omaksumastaan linjasta käräjälain 3 §:n tulkinnassa ja on reagoinut voimakkaasti KHO:n jossain määrin erilaiseen tulkintalinjaan. Käräjät on vaatinut KHO:n päätösten purkua mutta ei ole onnistunut yrityksessään. KHO:n näkemyksen mukaan 3 §:n tulkinta on vaikeaa, kun siinä joudutaan ottamaan kantaa

vanhoihin, usein puutteellisiin asiakirjoihin ja henkilöiden antamiin lausuntoihin, joiden todenperäisyyttä on vaikea todentaa. Siksi KHO on epäselvinä pitämissään tapauksissa soveltanut lisäkeinona kokonaisharkintaa. Mielestäni tämä on varsin ymmärrettävä ja hyväksyttävä linja. Saamelaiskäräjät haluaisi KHO:n loppukontrollin kokonaan pois, mutta valtiovalta ei ole tähän suostunut: Suomen saamelaiset asuvat Suomessa eivätkä ole muiden kansalaisten yläpuolella.

Vuonna 2007 YK:n yleiskokous hyväksyi YK:n alkuperäiskansoja koskevan julistuksen suurella äänestenemmistöllä. Julistus esittää suuren joukon ihmisoikeuksia – keskeisenä itsemääräämisoikeuden, joka olisi käytännössä rajoitettu itsehallinto-oikeus. Nämä oikeudet kuuluvat alkuperäiskansoille ja niiden jäsenille. Se on alkuperäiskansojen ihmisoikeusjulistus, joka lähtee siitä, että alkuperäiskansa jäsenineen on tiedossa. Artikla 33 toteaa, että alkuperäiskansoilla on oikeus määrätä omasta identiteetistään tai jäsenyydestään tapojensa ja perinteidensä mukaisesti sekä oikeus määrätä toimielintensä rakenteet ja valita niiden jäsenet. Koska saamelaisuus oli Suomessa pitkään halveksittu identiteetti, epäilen ettei tapoja tai perinteitä kehittynyt artiklan 33 mielessä. Erimielisyyksistä julistus sanoo, että alkuperäiskansalla on oltava oikeudenmukaiset keinot saada erimielisyyttään valtiovallan kanssa koskeva valituksensa käsitellyksi (Art 40). Tämä on merkittävä julistus, mutta se e on muodollisesti vain suositus, jota ei ole laadittu sillä perinpohjaisuudella, jolla yleissopimuksia laaditaan. Se ymmärtää alkuperäiskansojen tilanteet eri maissa liian yksioikoisesti. Verratkaa sitä ILO:n alkuperäiskansasopimukseen seuraavassa.

Alkuperäiskansoja koskevia sopimuksia on vain harvassa. Edustavin on Kansainvälisessä työjärjestössä (ILO) solmittu yleissopimus 169 (v. 1989) – Itsenäisten maiden alkuperäis- ja heimokansoja koskeva yleissopimus - joka tosin on saanut vain 24 valtion ratifioinnit. Useimmat ratifioijat ovat Etelä-Amerikasta, myös Euroopasta on muutamia, mm. Norja ja Tanska. Ei Suomi eikä Ruotsi ole ratifioinut. Suomessa on tehty vakavia valmisteluyrityksiä ratifiointia varten, mutta maaliin ei ole päästy. Asiaintuntijoiden laatiman ILO-sopimuksen 34 artikla lausuu viisaasti: ”Tämän sopimuksen täytäntöönpanemiseksi tehtävien toimien laatu ja laajuus on ratkaistava joustavasti kunkin maan erityisolosuhteet huomioon ottaen.” Siinä huomioidaan, että eri maissa voi olla hyvin erilaiset lähtökohtatilanteet, jotka tulisi ratkaista, jotta sopimus kyetään toteuttamaan täysimääräisesti.

YK:n piirissä toimivat ihmisoikeuskomiteat eivät ole ainoat, jotka ovat kommentoineet saamelaisten erimielisyyttä. Euroopan neuvostossa on solmittu useita kansallisia vähemmistöjä koskevia sopimuksia, joiden noudattamisesta Suomi on raportoinut valvontaelimille myös saamelaisista. Kansallisten vähemmistöjen suojelua koskeva puiteyleissopimus (v. 1995) on Euroopan neuvoston sopimuksista se, joka parhaiten soveltuu saamelaisen määritelmää koskevaan ongelmaan. Sopimuksen valvontaa harjoittava asiantuntijoista koostuva neuvoa-antava komitea totesi Suomea käsittelevässä lausunnossaan vuonna 2016 ratifioijavaltioiden velvollisuuksista, että niiden tulee hakea joustavia ratkaisuja, jotka eivät ole mielivaltaisia ja jotka ottavat huomioon kaikki vähemmistön eri osaryhmät - *siten ehkäisten vähemmistöön kuuluvien henkilöiden poissulkemisen*.[1]

Euroopan neuvoston sopimuksilla on tietenkin paljon pienemmät ratifioijamärät kuin monilla YK:ssa valmistetuilla sopimuksilla. Puheena olevalla puitesopimuksella on reilut 40 ratifioijavaltiota. Sopimuksen valvontakomitea saa keskittyä vähemmistöasioihin. Sille ei voi tehdä yksilö- tai ryhmävalituksia valituksia. Tämänkin komitean jäsenet ovat sivutoimisia, jotka kokoontuvat aika-ajoin kokouksiinsa. Komitean resurssit riittävät jäsenten suorittamiin säännöllisiin maavierailuihin, ja niinpä komitea on Suomen vierailuillaan käynyt myös Lapissa useita kertoja. Komitean edellä selostettu näkemys perustuu Lapin vierailun tuloksiin. Mielestäni se perustuu tosiasialliseen tilanteeseen.

Neuvoa-antavan komitean kommentit maaraportteihin päätyvät Euroopan neuvoston ministerikomitean tarkastukseen ja ministerikomitea valitsee kommenteista painavimmiksi katsomansa suositukset omaan päätöslauselmaansa. Suomen seuraavaa maaraporttia koskevissa kommenteissaan v. 2020 ministerikomitea lausui mm: seuraavaa:

> The authorities are invited to develop, together with the Sámi, a commonly recognised system for registration on the electoral roll that strikes an adequate balance between the interest of the community in preserving its structures of self-governance on the one hand, and the principle of free self-identification on the other. This process should be inclusive and strive to reach an agreement

[1] Euroopan neuvoston asiakirja ACFC/OP/IV(2016)002 , paragraph 16. Vapaamuotoinen käännös englannista on minun. Ks myös neuvoa-antavan komitean tuorein Suomi-lausunto, Euroopan neuvoston asiakirja ACFC /OP/V(2019)001, paragraph 53.

on criteria for registration on the electoral roll, on an appeals mechanism on the interpretation of these criteria, and on a longer time frame for decision making on applications.[2]

Tulkitsen em. lausumia siten, että ne kehottavat kansallisia viranomaisia yhdessä saamelaisten kanssa kehittämään saamelaiskäräjien vaaliluetteloon valitsemisen järjestelmän, joka ottaa huomioon yhtäältä itsehallinnon rakenteen säilyttämisen ja toisaalta vapaan itseidentifikaation periaatteen. 'Luokaa itse eri osapuolia tyydyttävä järjestelmä'. Ministerikomitean hyväksymät päätöslauselmat ovat jotain enemmän kuin pelkkiä suosituksia – parhaimmillaan velvoittavia – mutta tässä tapauksessa sen siteerattu lausuma on neuvon muotoinen.

Olen toiminut 14 vuoden ajan yhden Euroopan neuvoston elimen – rasismin ja suvaitsemattomuuden vastaisen komission jäsenenä (ECRI, v. 2000-14). Se ei ole jonkin sopimuksen valvontaelin, vaan sillä on laaja toimivalta käsitellä rasismin, ulkomaalaisvastaisuuden ja suvaitsemattomuuden kysymyksiä: mm. alkuperäiskansojen, vähemmistöryhmien ja erilaisten ulkomaalaisryhmien kohtelua. Suomen vierailullaan ECRIn delegaatiot ovat useita kertoja käyneet Lapissa. Kansallisena jäsenenä en saanut osallistua delegaation toimintaan mutta keskusteluista ECRI:ssä minulle muodostui selkeä näkemys, että ECRI omaksui samanlaisen yhteistyöhaluisen linjan kuin em. neuvoa-antava komitea.

Totean *johtopäätöksenä* kansainvälisten ihmisoikeuselinten lausunnoista, jotka kaikki ovat suositusluontoisia, ettei tässä asiassa ole syytä suhtautua niihin kuin 'Jumalan sanaan' vaan kuin neuvoihin, joihin suostutaan, jos neuvo katsotaan edesauttavan hyväksi katsotun kokonaisratkaisun saavuttamista. Ministerikomitean lausuma on painavin. Ratkaisu on syytä tehdä kansallisissa puitteissa.

Vaaliluettelosta poistamiselle ei ole perusteita

En ole oikea henkilö ottamaan kokonaisvaltaista kantaa 3 §:n tarkkaan formulointiin enkä haasta sitä näkemystä, että kielikriteeri olisi se keskeinen kriteeri. Kielikriteeri tuli johtavaksi pohjoismaisessa saamelaissopimuksessa – joka tosin ei vielä(kään) ole voimassa.

[2] Resolution CM/ResCMN(2020)1, hyväksytty ministerineuvoston 1367. kokouksessa. 12.2.2020

Totean, että kuluneina 26 vuotena, jolloin saamelaiskäräjälaki on ollut voimassa, ne ihmiset, joilla oli KHO:n hyväksymät perusteet tulla merkityiksi vaaliluetteloon ja jotka ovat eniten halunneet identifioitua saamelaisiksi, ovat päässeet vaaliluetteloon. Sille täytyy todella päteviä perusteita, jos heitä nyt ryhdytään poistamaan vaaliluettelosta.

Henkilön jälkikäteinen poistaminen vaaliluettelosta vastoin hänen tahtoaan voi olla mahdollista, jos tärkeä kollektiivinen etu sitä vaatii, mutta tässä tapauksessa ei sellaista tarvetta ole.

En näe päteviä perusteita sille, että vaaliluetteloa ryhdyttäisiin ’puhdistamaan’ sillä tavoin, kuin lakiesityksessä ehdotetaan. Poistamisen uhkaamina on henkilöitä, jotka ovat jo monia vuosia olleet vaaliluettelossa hyväksyttyinä saamelaisiksi. Ainakin yksi saamelaiskäräjien jäsen on poistamisen uhkaama – peräti viime vaalien ääniharava, siis ehdokas, joka sai kaikista eniten ääniä.

Poistamisen uhkaamat henkilöt eivät estä enemmistöä tekemästä päätöksiä, he eivät estä toisia harjoittamasta saamelaista kulttuuria ja toteuttamasta saamelaista elämäntapaa. Kun tässä tilanteessa ajatellaan näitä henkilöitä, on syytä todeta, että ihmisen identiteetti voi olla hänelle erittäin elintärkeä asia. Henkilön vaaliluettelosta poistaminen sen jälkeen, kun hän on ollut vuosia tai jopa yli vuosikymmenen merkittynä siihen, on vastoin hänen ihmisoikeuksiaan ja on sekä huonoa vähemmistöpolitiikkaa että hallintoa.[3] Korostetusti tämä ilmenee, jos poistamisen kohteena on saamelaiskäräjien jäsen tai jäseniä.

Niinpä ehdotan, että uudistetun saamelaiskäräjälain 3 §:ään sisällytettäisiin seuraavanlainen säännös, joka poistaisi toimikunnan ehdotuksen 2-kohdan:

> Saamelaiskäräjien vaaliluettelosta ei saa poistaa ketään siihen merkittyä henkilöä ilman hänen suostumustaan, paitsi jos hänet on alunperin merkitty vaaliluetteloon todistettavasti väärän tiedon perusteella.

[3] Mietin vielä sitä, että onko tässä kysymys syrjinnästä vai muunlaisesta ihmisoikeuksien loukkaamisesta? Kyseessä ei ole selvä syrjintä, sillä poissuljettua ei ole, että saamelaisuuden määritelmää voidaan kaventaa tietyissä oloissa. Koska näin ei tässä kuitenkaan ole, ryhtymättä teoretisoimaan asian tiimoilta totean kyseessä olevan ihmisoikeuksien loukkaus.

Näin ei tarvitsisi ryhtyä toteuttamaan raskasta projektia, jossa kaikkien vaaliluettelossa olevien osalta tarkistettaisiin, täyttävätkö he uudistetun 3 §:n kielikriteerin.

Saamelaiskäräjälakia uudistavan toimikunnan mietinnössä todetaan, että käräjälaissa on kyse vain käräjävaaleihin liittyvistä oikeuksista. Sitä on esitetty, että tässä ei ratkaista kokonaisvaltaisesti sitä, kenellä on lupa esiintyä saamelaisena. Tämä ei pidä paikkaansa. Varsin selvästi vaaliluettelon ulkopuolelle jätetyt ’saamelaiset’ saavat kuulla ’oikeilta’ saamelaisilta, että ’te ette ole oikeita saamelaisia. Siksi te ette päässeet vaaliluetteloon!’

Kunnioittavasti

Lauri Hannikainen, kansainvälisen oikeuden emeritusprofessori,
lauri.hannikainen@helsinki.fi